

## Σαν σήμερα το 1948 η ενσωμάτωση των



Η

7η

Μαρτίου , αποτελεί ορόσημο όχι μόνο στην ιστορία της Δωδεκανήσου, αλλά και όλης της Ελλάδος, εφόσον είναι η τελευταία εκκρεμότητα για την σύσταση του Ελληνικού κράτους, όπως αυτό υφίσταται σήμερα.

Σκλαβωμένος για πολλά χρόνια ο λαός της Ρόδου και της Δωδεκανήσου, υποτάχθηκε σε βάρβαρους εχθρούς, σε σύμμαχους που παρουσιάστηκαν ως φίλοι, μη δίνοντας όμως την ελευθερία πίσω στους νησιώτες. Υπέστησαν βασανισμούς, φτώχεια και πενία, για δεκαετίες έζησαν την παρακμή του τόπου τους.. Έβλεπαν τα όμορφα νησιά τους να μαραζώνουν, να καταστρέφονται και να λεηλατούνται... Όμως ποτέ δεν πτοήθηκαν, ποτέ δεν παρέδωσαν τις ζωές τους στους εχθρούς, πάντοτε μάχονταν υπέρ πίστεως και πατρίδος!



**31 Μαρτίου 1947**  
*Αποψη της Τελετής Ένωσης.*





Παρόλα αυτά, το ελληνικό φρόνημα που δεν έπαψε ποτέ να υψώνεται στα Δωδεκάνησα, θα δικαιωθεί! Στις 10 Φεβρουαρίου 1947, η Ιταλία συμφώνησε να υπογράψει συνθήκη στο Παρίσι με την οποία τα Δωδεκάνησα παραχωρούνται στην Ελλάδα! Ο λαός της Δωδεκανήσου μπορεί πλέον να φωνάξει «Χαίρε Ελευθερία»!!! Από την ημερομηνία υπογραφής της Συνθήκης με την Ιταλία, αρχίζει η μεταβατική περίοδος για την αλλαγή της πολιτικής και στρατιωτικής διοίκησης με αυτήν να οδεύει προς το τελειωτικό στάδιο με νόμο της Βουλής των Ελλήνων: Με τον υπ' αριθμ. 518 νόμο της Δ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων ορίζεται:

«Αι νήσοι της Δωδεκανήσου Ρόδος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Αστυπάλαια, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Κάσος, Σύμη, Κως, Λέρος, Τήλος και Καστελλόριζον, ως και αι παρακείμεναι νησίδες, προσαρτώνται εις το Ελληνικόν Κράτος από της 28ης Οκτωβρίου 1947”.



**31 Μαρτίου 1947**

*Ο λαός της Δωδεκανήσου με επικεφαλής το Δήμαρχο Ρόδου γονυκλινής και με δάκρυα στα μάτια παρακολουθεί την πρώτη έπαρση της Κυανολεύκου εις τον βωμό της πατρίδος μετά από 630 χρόνια σκλαβιάς*

Το τέλος της μεταβατικής περιόδου για τα νησιά της Δωδεκανήσου έρχεται με τον ορισμό της 7ης Μαρτίου 1948, ως πανηγυρική ημέρα απελευθέρωσης των νησιών! Την ημέρα αυτή καταφθάνουν στη γιορτινή και σημαιοστολισμένη Ελληνικά Ρόδο, ο Βασιλιάς των Ελλήνων Παύλος με τη Βασίλισσα Φρειδερίκη. Μετά την συγκινητική ανάκρουση του Εθνικού Ύμνου της Ελλάδος, ο Υπουργός Εσωτερικών, διαβάζει το βασιλικό διάταγμα:

Πάυλος Α! Βασιλεύς των Ελλήνων



Περί προσαρτήσεως της Δωδεκανήσου εις την Ελλάδα Απεφασίσσαμεν και διατάσσομεν:

Άρθρον 1ον

Αι νήσοι της Δωδεκανήσου, Ρόδος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Αστυπάλαια, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Κάσος, Τήλος, Σύμη, Κως, Λέρος και Καστελλόριζο, ως και αι παρακείμεναι νησίδες, είναι προσηρτημέναι εις το ελληνικόν κράτος από της 28ης Οκτωβρίου 1947.

Ο παρών νόμος, ψηφισθείς υπό της Δ' Αναθεωρητικής Βουλής και παρ' ημών σήμερα κυρωθείς, δημοσιευθήτω δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκτελεσθήτω ως νόμος του κράτους.

Εν Αθήναις τη 3η Ιανουαρίου 1948 Παύλος Α'



Η ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στη μητέρα Ελλάδα είναι πλέον πραγματικότητα! Μετά από αμέτρητες δεκαετίες οι νησιώτες μαχητές είναι ελεύθεροι και μπορούν γεμάτοι δέος και ενθουσιασμό να βροντοφωνάξουν τα εθνικά και θρησκευτικά τους πιστεύω!

Παράρτημα - Πρόγραμμα Εορτασμού 7ης Μαρτίου 1948 (Δωδεκανησιακή Επιθεώρηση, Τεύχος Β')

Από το Σάββατον (6 Μαρτίου), σύσσωμος ο δωδεκανησιακός λαός, με ανυπομονησίαν περιμένει να πανηγυρίση την μεγάλην ημέραν, την οποίαν ωνειρεύθησαν, και δια την οποίαν ηγωνίσθησαν και εθυσιάσθησαν τόσαι γενεαί αφανών και γνωστών μαρτύρων. Ας είναι αιωνία η μνήμη των και ας αισθανθούν τώρα ανάλαφρον πλέον το χώμα του τάφου των. Απ' όλα τα χωριά της Ρόδου λαός αρίφνητος έχει κατακλύσει την πρωτεύουσαν της Δωδεκανήσου. Σύμπαν τον ελληνικόν έθνος από βορρά έως νότου και από των Ακροκεραυνείων ως την Κύπρον, πέραν από χώρες, πελάγη, βουνά και ωκεανούς, σιωπηλόν και υπερήφανον, πλημμυρισμένον ψυχικής αγαλλιιάσεως, αναμένει να υποδεχθή την Δωδεκάνησον, κομμάτι αδιαίρετον της ελληνικής πατρίδος, σάρκα εκ της σαρκός του και οστούν εκ των οστών του. Από την πρωτεύουσαν έχουν ήδη εκκινήσει διά την Ρόδον οι

αντιπρόσωποι του Κράτους και του λαού.



Τέλος κατά την προτεραίαν της Μεγάλης Ημέρας, αναχωρούν προς την Δωδεκάνησον και η Α.Μ. ο Βασιλεύς μετά της Α.Μ. της Βασιλίσσης, της ακολουθίας των και του αρχηγού του στόλου πλοιάρχου Κώνστα. Επεβιβάσθησαν εις το αντιτορπιλικόν «Θεμιστοκλής» που τώρα πλέει προς τα Δωδεκανησιακά ακρογιάλια συνοδευόμενον τιμητικώς από το αγγλικόν αντιτορπιλικόν «Σέβιοτ» του οποίου επιβαίνει ο Άγγλος ναύαρχος Τζέϊμσον και από το αμερικανικόν αντιτορπιλικόν με τον ναύαρχον Σνάκεμπεργκ.

Κυριακή 7 Μαρτίου





Από την αυγήν χιλιάδες κόσμου, αντιπροσωπείαι από τα νησιά της Δωδεκανήσου, που παρ' όλην την κακοκαιρίαν κατέφθασαν εγκαίρως και διάφοροι αντιπρόσωποι από τας Αθήνας, είχαν όλοι πάρει από πολύ πρωί θέσιν εις τας πυκνάς μάζας κατά μήκος της οδού Ελευθερίας, εις τα παράθυρα και τας στέγας των γύρω κτιρίων, σ' ένα φαντασμαγορικόν θέαμα με τας ποικιλοχρώμους ενδυμασίας, και το πλήθος των ελληνικών σημαίων που εκρατούσαν τα παιδιά.

Περίμεναν όλοι να έλθη ο Βασιλεύς, να τον υποδεχθούν και να εορτάσουν όλοι μαζί την ιστορικήν αυτήν ημέραν, το όνειρον τόσων γενεών των προγόνων μας Δωκεανησίων στους έξι αιώνας της σκοτεινής νύκτας.

Με την ανατολήν του ηλίου, κατέπλευσαν εις τον λιμένα της Ρόδου, προπορευόμενα τιμητικώς, το αγγλικόν αντιτορπιλικόν «Σέβιοτ» και το αμερικανικόν «Χάνσον». Εις τας 8 το πρωί, ήρχισε να σχηματίζεται η επίσημος παράταξις. Μέσα εις αυτήν είχαν εξέχουσιν θέσιν δώδεκα ευσταλείς νεάνιδες, φέρουσαι τας γραφικάς τοπικάς ενδυμασίας των και μίαν ταινίαν με το όνομα εκάστης των νήσων και κρατούσαι κάνιστρα γεμάτα από ανθοπέταλα της νήσου των Ρόδων, διά να ράνουν με αυτά τους Βασιλείς.

Μετά την 8ην πρωινήν κατέφθασεν εις την προβλήτα διά να υποδεχθή τους Βασιλείς και τους άλλους επισήμους ο Δήμαρχος της Ρόδου μεθ' ολοκλήρου του Δημοτικού Συμβουλίου, φέρων επάνω εις βελούδινο μαξιλάρι την ασημένιαν κλείδα της πόλεως, εις το άνω μέρος της οποίας είναι σκαλισμένη τριήρης χρυσή με τόξα

του Φοίβου Απόλλωνος, εις το κάτω η νήσος Ρόδος και η σφραγίς της πολιτείας της Ρόδου και εις τας πλευράς της επιγραφαί με τα ονόματα όλων των νήσων και την αφιέρωσιν «Σεπτῷ Ἀνακτι Παύλω- Δήμος Ροδίων, 7 Μαρτίου 1948”

Προσέρχονται και καταλαμβάνουν την θέσιν των, η Κεντρική Δωδεκανησιακή Επιτροπή, με επικεφαλής τους αγωνιστάς διά την ελευθερίαν της Δωδεκανήσου, τον ιατρόν Σκεύον Ζερβόν, τον καθηγητήν Μιχαήλ Βολωνάκην κ.α. αντιπροσωπεύει των παλαιών πολεμιστών της Ελλάδος, αντιπροσωπεύει των 44 κοινοτήτων της Ρόδου και των άλλων Νήσων, των αξιωματικών όλων των όπλων, των αναπήρων και άλλαι.

Η απόβασις των Βασιλέων

Ολίγον προ της ενάτης καταπλέει το φέρον τον Βασιλέα αντιτορπιλικόν «Θεμιστοκλής» και τα άλλα Ελληνικά πολεμικά. Εις τας 9,15΄ ο διοικητής ναύαρχος Ιωαννίδης, διεπεραιώθη επί του «Θεμιστοκλέους» διά να χαιρετήση τους Βασιλείς.

Εις τας 9,35΄π.μ. ακριβώς υπό τους ήχους των χαιρετιστηρίων κανονιοβολισμών, τας κωδωνοκρουσίας όλων των εκκλησιών της Ρόδου, τους συριγμούς των σειρήνων όλων των πλοίων, πλευρίζει εις την προβλήτα η βενζινάκατος που φέρνει τον Βασιλέα. Τα πλήθη μόλις ο Βασιλεύς πατεί εις την ξηράν, ζητωκραυγάζουν, χειροκρατούν, μέσα σε παραλήρημα ενθουσιασμού.

Μετά τον Βασιλέα αποβιβάζονται η Βασίλισσα, ο Διάδοχος και οι λοιποί πρίγκιπες. Εις την προβλήτα τους υποδέχεται ο Στρατ. Διοικητής ναύαρχος Ιωαννίδης και τα μέλη της Κυβερνήσεως. Ο Βασιλεύς σταματά εμπρός εις την αψίδα όπου ο αναμένων εκεί δήμαρχος της Ρόδου Γαβριήλ Χαρίτος εγχειρίζει εις τον Βασιλέα της Ελλάδος συμβολικώς την κλείδα της πόλεως και προσφωνεί τους Βασιλείς εκφράζων την αγαλλίασιν της πόλεως και όλης της Δωδεκανήσου διά το ευτυχές γεγονός της σημερινής ημέρας.

Η προσφώνησις του Δημάρχου της Ρόδου κατέληξε με τα ακόλουθα:

«Το προαιώνιον όνειρον των Δωδεκανησίων πραγματοποιείται σήμερα και ολοκληρούται το εθνικόν έργον των. Με την συντελουμένην σήμερα ενσωμάτωσιν της πολυπαθούς Δωδεκανήσου εις την Μητέρα Ελλάδα τερματίζεται μία οδυνηρά περίοδος της ελληνικής ιστορίας και αρχίζει μία περίοδος νέα και πλήρης ελπίδων. Οι Δωδεκανήσιοι έχουν πλέον πλήρη επίγνωσιν της αποστολής των και γνωρίζουν ότι διά της ενώσεως θα συμβάλουν απ' ευθείας εις την ευημερίαν, την πρόοδον και την ακμήν της Ελλάδος. Η δε συμβολή των αυτή θα είναι πιο πολυτιμοτάτη διά την εθνικήν πνευματικήν ανάπτυξιν και το μεγαλείον του Έθνους μας.

Μεγαλειότατοι!

Υπό το κράτος της πλέον ισχυράς συγκινήσεως διά την εξαιρετικήν εύνοιαν την οποίαν η τύχη επεφύλασεν εις εμέ, παραδίδω εις Υμάς, τους ανταξιούς συνεχιστάς της αίγλης των Βασιλέων του Βυζαντίου και του αιμνήστου αδελφού σας Γεωργίου του Β' του οποίου το πνεύμα θα σας είναι πιστός συμπαραστάτης, τας κλείδας της πόλεως της Ρόδου και των άλλων Δωδεκανήσων, με την διάπυρον ευχήν όπως συνεχίσετε την ένδοξον πορείαν Σας.»

Ακολούθως η βασιλική πομπή εν μέσω του απεριγράπτου ενθουσιασμού του πλήθους προχωρεί διά της οδού Ελευθερίας προς την πλατείαν του Διοικητηρίου. Εκεί αφού οι Βασιλείς και οι πρίγκιπες ανέρχονται επί ειδικού βάθρου, και αι σάλπιγγες σημαίνουν «προσοχή» ανακρούεται ο Εθνικός Ύμνος, και αμέσως κατόπιν από τον εξώστην του Διοικητηρίου ο Υπουργός των Εσωτερικών Π. Μαυρομιχάλης αναγινώσκει το κατωτέρω Βασιλικόν Διάταγμα:

Περί Προσαρτήσεως της Δωδεκανήσου εις την Ελλάδα

Πάυλος Α! '

Βασιλεύς των Ελλήνων

Απεφασίσαμεν και διατάσσομεν:

Άρθρον 1ον - Αι νήσοι της Δωδεκανήσου Ρόδος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Αστυπάλαια, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Κάσος, Σύμη, Κως, Λέρος και Καστελλόριζον ως και αι παρακείμεναι νησίδες, είναι προσαρτημέναι εις το Ελληνικόν Κράτος από της 28ης Οκτωβρίου 1947.

Ο παρών Νόμος, ψηφισθείς υπό της Δ' Αναθεωρητικής Βουλής και παρ' Ημών σήμερα κυρωθείς, δημοσιευθήτω διά της «Εφημερίδος της Κυβερνήσεως» και εκτελεσθήτω ως νόμος του Κράτους.

Εν Αθήναις τη 3η Ιανουαρίου 1948

Πάυλος Α!

Μετά την ανάγνωσιν του Βασιλικού Διατάγματος ο Βασιλεύς συγκεκινημένος αλλά με σταθερά φωνή διαβάζει το κάτωθι διάγγελμά του προς τον λαόν της Δωδεκανήσου:

«Κατά την χαρμόσουν αυτήν στιγμήν φέρω εις τους Έλληνας της Δωδεκανήσου τον αδελφικόν χαιρετισμόν του Ελληνικού Λαού. Η σημερινή αγία ημέρα, κατά την οποίαν ικανοποιείται ο ζωηρότερος παλμός της Ελλάδος, είναι η ευτυχεστέρα ημέρα της ζωής μου. Ευχαριστώ τον Θεόν διότι έλαχεν εις εμέ η τιμή να περιβάλω με την ενεργόν στοργήν μου την Δωδεκάνησον και να ίδω κυματίζουσιν την Κυανόλευκον εις τον Ελληνικόν ουρανόν της. Η σημερινή ημέρα επληρώθη με πολύ αίμα και πολλά δάκρυα, αλλά μόνον με αίμα και δάκρυα γράφονται ιστορίαί, όπως η Ελληνική. Η Δωδεκάνησος υπήρξεν εις των λαμπροτέρων αστέρων εις τον ουρανόν του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού. Υπήρξεν πάντοτε ένδοξον προπύργιον των αγώνων της Φυλής και μήτηρ υπερηφάνων και ανδρείων τέκνων.

Υπήρξε πάντοτε πηγή ακτινοβολίας Ελληνικού πνεύματος. Η Δωδεκάνησος δεν είναι μόνον Ελληνική, είναι Ελλάς. Είμαι ευτυχής και συγκεκινημένος. Αισθάνομαι να πτερυγίζουν χαρμοσύνως γύρω μας αι ψυχάί των νεκρών αδελφών μας του τελευταίου ενδόξου πολέμου και η σκέψις μου την στιγμήν αυτήν στρέφεται προς τον Μέγαν Απόντα, τον αείμνηστον αδελφόν μου Βασιλέα Γεώργιον, τον νικητήν του Πολέμου της Αλβανίας.

Εν ονόματι της ικανοποιήσεως των ιερωτέρων ανθρωπίνων δικαιωμάτων, Εν ονόματι της ενδόξου Ελληνικής Ιστορίας, Ενώπιον της αιωνίας Ελλάδος και ενώπιον του Παντοδυνάμου Θεού

Κυρώνω την προσάρτησιν της Δωδεκανήσου εις την μητέρα Πατρίδα»

Ο Βασιλεύς ύστερα από την ανάγνωσιν του Βασιλικού διαγγέλματος, η Βασίλισσα και η ακολουθία των εν μέσω των λαϊκών επευφημιών ανήλθον εις το Διοικητήριον όπου αποκαλύπτει αναμνηστικήν πλάκαν εφ' ής η επιγραφή:

«ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΟΥ - 7 ΜΑΡΤΙΟΥ 1948»

Μετά ολιγόλεπτον ανάπαυσιν, κατά την 11.10'π.μ. ο Βασιλεύς κατέθεσε στέφανον δάφνης εις τον βωμόν της Πατρίδος, τιμών έτσι, εξ ονόματος της Ελλάδος, όλους εκείνους τους ήρωας και τους μάρτυρας, οι οποίοι επί γενεάς γενεών προσέφεραν την ζωήν των διά να έλθη κάποτε η μεγάλη αυτή στιγμή.

Αμέσως κατόπιν ο αντιπρόεδρος της κυβερνήσεως Κωνστ. Τσαλδάρης, αφού πρώτον κατέθεσεν στέφανον εις τον βωμόν της Πατρίδος, εξεφώνησεν μακρόν λόγον σχετικόν με τους αγώνας διά την απελευθέρωσιν της Δωδεκανήσου και την τελευταίαν ιστορίαν της καταλήξας ως εξής:

«Η τελευταία περιπέτεια της Δωδεκανήσου, που ήρχισε την 22αν Απριλίου 1912, απεκάλυψε περισσότερον από κάθε άλλην φοράν την δύναμιν και το μεγαλείον της ελληνικής ψυχής, με την άκαμπτον αντίστασίν της και την άσβεστον φλόγα της, διά την Ελευθερίαν, η οποία εξεδηλώθη άμεσος και συνεχής.

Πρώτη πάντοτε, εις τους εθνικούς αγώνας, η Δωδεκάνησος πρώτηάλιν έτρεξε και εις την μεγάλην μάχην των Ελλήνων, όταν ήχησεν η σάλπιξ της 28ης Οκτωβρίου του 1940. Πρώτη εις την Πίνδον, με το εκλεκτόν της τέκνον, τον νέον ήρώά της, τον Αλέξανδρον Διάκον. Τον Δωδεκανήσιον υπολοχαγόν του Πεζικού, που έπεσε μαχόμενος πρώτος εις τας επάλξεις της Τσούκας επάνω εις την Πίνδον.

Δωδεκανήσιοι επίσης υπήρξαν και άλλοι αφανείς ήρωες των τελευταίων αγώνων, ο λοχαγός Φανουράκης από την Χάλκην, ο Παπαλουκάς και η Ανθούλα Ζερβού από την Ρόδον, αι ηρωίδες της Καλύμνου, ο Καζώνης, ο Μάγγος, ο Σάββας από το Καστελλόριζον, ο ηγούμενος Χρύσανθος Μαρουλάκης από την Σύμην, ο Καπίρης από την Κω και όλοι οι θάνατοι ήρωες, που έπεσαν διά την Ελευθερίαν της Δωδεκανήσου. Η ψυχή τους θ" αναγαλλιιάζη σήμερα που η Δωδεκάνησος είναι Ελλάδα»

και συνεχίζει ο Κ. Τσαλδάρης:

«Τέσσαρες χιλιάδες χρόνια. Οι Δωδεκανήσιοι αντιμετώπισαν όλων των κατακτητών τας επιδρομάς. Δεν εδέχθησαν όμως κανενός εξ αυτών την επιρροήν. Αντιθέτως πολλούς τους εξελλήνισαν με τον πολιτισμός των. Παλαιοί Δωριείς και Ίωνες, οι Δωδεκανήσιοι υπήρξαν συγχρόνως μαχηταί και ναυτιλλόμενοι.

» Σήμερα, όπως ετόνισε και η διακήρυξις της Συνελεύσεως της Πάτμου, την 4ην Ιουνίου 1912, με τας υπογραφάς των 12 αντιπροσώπων των Νήσων, σήμερα ο εθνικός πόθος, ο προαιώνιος πόθος των Αιγαίων, της ενώσεως των μετά της Μητρός Ελλάδος, πραγματοποιείται. Με ένα εθνικόν γεγονός, η ιστορική σημασία του οποίου θα μεγαλώνη, εφ" όσον ο χρόνος θα παρέρχεται. Και ο Ελληνισμός θα

συνεχίζη τον ιστορικών δρόμον που ήρχισε?»

### Παρέλασις

Μετά τον λόγον του Αντιπροέδρου της Κυβερνήσεως ήρχισε προ των Βασιλέων η μεγάλη στρατιωτική παρέλασις, ήτις υπήρξεν εξαιρετικώς επιτυχής, επιβλητική και συγκινητική. Παρήλασαν τμήματα Στρατού, του Ναυτικού και της Αεροπορίας με την μουσικήν των, κάθε ένα εκ των οποίων υπενθύμιζεν ενδόξους Ελληνικούς αγώνας. Η παρέλασις των ευζώνων της Ανακτορικής Φρουράς, οι οποίοι και μόνον αυτοί, εξεπροσώπουν ένα ωραίον όνειρον τόσων υποδούλων γενεών της Δωδεκανήσου, προεκάλεσε τόσον βαθείαν συγκίνησιν εις το πλήθος, ώστε συχνά αι ζητωκραυγαί του να πνίγωνται από αληθινούς λυγμούς.

Παρήλασαν επίσης παιδάκια των ορφανοτροφείων και νηπιαγωγείων 3-5 ετών. Εξαιρετική υπήρξεν η εμφάνισις της αναγεννωμένης νεολαίας της Δωδεκανήσου, των μαθητών των σχολείων και των προσκοπικών ομάδων. Τέλος χαρακτηριστική ήτο και η συμμετοχή των Μωαμεθανών της Δωδεκανήσου, της αντιπροσωπείας των οποίων κατά την παρέλασιν προηγείτο ο Μουφτής.

### Δοξολογία

Μετά την παρέλασιν η οποία διήρκεσε πλέον της ώρας οι επίσημοι μετέβησαν εις τον μητροπολιτικόν ναόν των Εισοδίων της Θεοτόκου, όπου ολίγον αργότερον προσήλθον και οι Βασιλείς. Χοροστατούντος του Μητροπολίτου Ρόδου Τιμοθέου, ετελέσθη δοξολογία, συμφώνως προς την παλαιάν Βυζαντινήν παράδοσιν. Όταν ο διάκονος εμνημόνευσε το όνομα του αιμνήστου Βασιλέως Γεωργίου Β' ολόκληρον το εκκλησιάσμα και τα εκτός του ναού ευρισκόμενα πλήθη έψαλλον το «Αιωνία η μνήμη». Και όταν ο Μητροπολίτης και ολόκληρος ο Κλήρος της Ρόδου έψαλλον το «Χριστός Ανέστη» το εκκλησιάσμα και τα πλήθη έψαλλον μαζί με αφάνταστον συγκίνησιν την ανάστασιν της Ελευθερίας της Δωδεκανήσου.

Μετά ην δοξολογίαν ο Μητροπολίτης εξεφώνησε εμπνευσμένον λόγον διά του οποίου διερμήνευσε την άφατον αγαλλίασιν του λαού, όστις βλέπει μετά τόσους αιώνας τους πόθους του να έχουν γίνει πραγματικότης. Ακολουθως μετά την δοξολογίαν οι Βασιλείς διά της ίδιας διαδρομής και εν μέσω των ενθουσιωδών εκδηλώσεων του λαού επανήλθον εις το Διοικητήριον, όπου εδέχθησαν τους επισήμους και εγένετο η παρουσίαις των τοπικών αρχών και των εκπροσώπων των οργανώσεων, συνδέσμων, συλλόγων κλπ.

### Λαμπαδηφορία

Την 7ην εσπερινήν, ενώ η πόλις είχεν φωταγωγηθή λαμπρώς, εγένετο λαμπαδηφορία, τη συμμετοχή τμημάτων εκ των ενόπλων δυνάμεων, των

προσκόπων, των μαθητών κλπ Την λαμπαδηφορίαν παρηκολούθησαν οι Βασιλείς και οι επίσημοι από το Διοικητήριο.

Δευτέρα 8 Μαρτίου

Ο εορτασμός συνεχίσθη και κατά την Δευτέραν (8 Μαρτίου) με ενθουσιώδη συμμετοχήν του λαού.

Οι Βασιλείς επεσκέφθησαν κατά τον προ μεσημβρίας χρόνον το Κρατικόν Νοσοκομείον «Βασίλισσα Όλγα» και το ορφανοτροφείον θηλεών «Βασιλόπαις Μαρία» Την 11.30 π.μ. μετέβη ο Βασιλεύς εις την επί της πλατείας Γεωργίου Β΄ Λέσχην των Προσκόπων, και παρέστη εις τα εγκαίνια αυτής, παρέδωσε δε την σημαίαν εις το Σώμα Ελλήνων Προσκόπων παρουσία του Γενικού αρχηγού του Σώματος κ. Μπενάκη.

Την μεσημβρίαν εις το Εθνικόν Θέατρον εγένετο πολιτικόν μνημόσυνον του ήρωος Αλ. Διάκου και των λοιπών υπέρ Πατρίδος πεσόντων Δωδεκανησίων παρουσία της Βασιλικής οικογενείας, των αντιπροσώπων της Κυβερνήσεως και όλων των λοιπών επισήμων. Κατ' αυτό ωμίλησεν εν μέσω θερμών εκδηλώσεων ο βουλευτής κ. Π. Τσιμπιδάρος εξάρας την συμβολήν των Δωδεκανησίων εις τον Αγώνα της Πατρίδος και εν συνεχεία ο Ρόδιος Δικηγόρος κ. Γεώργιος Θ. Γεωργιάδης, όστις εξήρε την σημασίαν των αγώνων αυτών.

Το απόγευμα της Δευτέρας εις το Εθνικόν Στάδιον ο «Διαγόρας» εγένετο παρουσία και πάλιν των Βασιλέων και όλων των επισήμων και πλήθους κόσμου θαυμασία εορτή με πρόγραμμα χορών της Δωδεκανήσου υπό χορευτικών ομάδων των χωρίων της Ρόδου φερουσών τοπικάς ενδυμασίας. Κατ' αυτήν εγένετο έπαρσις της Σημαίας υπό των Προσκόπων.

Εις τας χορευτικάς επιδείξεις έλαβον μέρος αι ομάδες των Δήμων Αγ. Ισιδώρου, Ασκληπιού, Αφάντου, Αρχαγγέλου, Έμπωνα, Καλυθιών, Κοσκινού, Κρεμαστής, Κρητηνίας, Λίνδου, Μάσαρη, Μονολίθου, Σαλάκου, Σιάννα, Σορωνής και Φανών.

Ο Εορτασμός της Ενσωματώσεως εκτός Δωδεκανήσου

A. Εις τας Αθήνας

Κατά την 7ην Μαρτίου εις τας Αθήνας η πόλις σημαιοστολισμένη παρουσίαζεν εορτάσιμον όψιν. Ενώ ήχουν οι κώδωνες των εκκλησιών χαρμοσύνως την 10.30'π.μ. εις τον Μητροπολιτικόν Ναόν χοροστατούντος του Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης Γενναδίου επί κεφαλής ολοκλήρου της Ιεράς Συνόδου, εψάλη δοξολογία, εις την οποίαν παρέστησαν ο Πρωθυπουργός Θεμ. Σοφούλης μετά των

ενταύθα ευρισκομένων Υπουργών, οι υπασπισταί του Βασιλέως, ο Δήμαρχος μετά του Δημοτικού Συμβουλίου Αθηνών, ανώτεροι αξιωματικοί του στρατού, του ναυτικού και της αεροπορίας, τα προεδρεία της Κεντρικής Δωδεκανησιακής Επιτροπής και των Δωδεκανησιακών Συλλόγων, αντιπροσωπεύει αναπήρων και των αλυτρώτων οργανώσεων και πλήθους κόσμου.

Μετά την δοξολογίαν ο Πρωθυπουργός Θεμ. Σοφούλης μετέβη μετά των επισήμων εις το μνημείον του Αγνώστου Στρατιώτου όπου και κατέθεσεν στέφανον. Επηκολούθησεν κατάθεσις στεφάνων υπό του Δημάρχου Αθηνών, υπό της Κεντρικής Δωδεκανησιακής Επιτροπής και υπό των Κασίων.

-Η Ένωσις της Δωδεκανήσου εωρτάσθη επίσης διά επιτυχούς συγκεντρώσεως υπό της Εστίας Νέας Σμύρνης.

- Την 11ην π.μ. της Κυριακής (7 Μαρτίου) εγένετο καλλιτεχνική εορτή υπό των υπηρεσιών ΤΠΤ εις το κινηματοθέατρον «Παλλάς» επ' ευκαιρία του γεγονότος της ενσωματώσεως της Δωδεκανήσου. Αι εισπράξεις εκ της εορτής διετέθησαν υπέρ της «Φανέλλας του Στρατιώτου»

- Επίσης κατά την ημέραν της εορτής κατά την 11.30 π.μ. εις την αίθουσαν του «Παρνασσού» έγινε δημοσία πανηγυρική συνεδρίασις της Κεντρικής Επιτροπής των Ελληνικών δικαίων επ' ευκαιρία της ενσωματώσεως της Δωδεκανήσου. Κατά την συνεδρίαν ωμίλησαν, ο Μητροπολίτης Αργυροκάστρου Παντελεήμων, ο Αχ. Κύρου, ο Κ. Μαζαράκης-Αινιάν και ο γυμνασιάρχης Σκαρδάσης.

## Ψηφίσματα

Ψηφίσματα επί τη ευκαιρία της ενσωματώσεως της Δωδεκανήσου εξέδωκαν:

Α) Η Κεντρική Επιτροπή του Βορειοηπειρωτικού Αγώνος, β) Το Σώμα των Ελλήνων Προσκόπων, γ) Το Διοικητικόν Συμβούλιον του Συνδέσμου Αναπήρων Αξιωματικών του πολέμου 1940-41, δ) Αι Ενώσεις Τραυματιών και Παλαιών Πολεμιστών, ε) Η Ένωσις των εξ Ανατολικής Ρωμυλίας Ελλήνων, στ) Ο Σύλλογος των υπαλλήλων Εθνικής Τραπέζης, η) Ένωσις των Επτανησίων κλπ.

Β. Εις την Θεσσαλονίκην



Η πόλις του Θερμαϊκού εξύπνησε την πρωϊαν της 7 Μαρτίου πλημμυρισμένη υπό σημαίας. Οι πρόσκοποι και οι μαθηταί διασχίζοντες τας οδούς έψαλλον εθνικά άσματα. Την 11ην π.μ. ώραν ετελέσθη εις τον Μητροπολιτικόν Ναόν της Αγίας Σοφίας επίσημος δοξολογία. Η προσέλευσις εις τον Ναόν της αντιπροσωπείας της Δωδεκανήσου μετά των λαβάρων εχαιρετίσθη με ενθουσιασμόν από τον λαόν.

Μετά την δοξολογίαν και ενώ το παρατεταγμένον στρατιωτικόν τμήμα παρουσίαζεν όπλα και η χορωδία της Εργατικής Εστίας έψαλλε το Πολυχρόνιον, η μουσική του Γ΄ Σώματος Στρατού ανέκρουε τον Εθνικόν Ύμνον.

Ο Επίσκοπος Απαμείας κατόπιν με βαθυτάτην συγκίνησιν εξεφώνησε λόγον και εξήρε το γεγονός της ενσωματώσεως της Δωδεκανήσου, ευχηθείς όπως πραγματοποιηθή η ολοκλήρωσις των προαιωνίων πόθων της ελληνικής Φυλής διά της απελευθερώσεως και των άλλων υποδούλων αδελφών μας.

Κατά την μεσημβριάν εις την αίθουσαν τελετών του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, παρουσία των αρχών της πόλεως, ο Δωδεκανήσιος καθηγητής του Πανεπιστημίου κ. Μιχαηλίδης εξεφώνησε τον πανηγυρικόν της ημέρας.

Το απόγευμα δε εγένετο εις το γήπεδον της ΧΑΝ πρωτοβουλία των φοιτητών και των σπουδαστών της Παιδαγωγικής Ακαδημίας μεγάλη εορτή παρουσία των αρχών της πόλεως και χιλιάδων λαού. Κατ' αυτήν ανεγνώσθη το διάταγμα της ενσωματώσεως της Δωδεκανήσου ενώ αντιπροσωπεία φοιτητών παρέδωσε δάδα εις τον υπουργόν κ. Μπασιάκον, όστις ήναψε Βωμόν, συμβολίζοντα την Αιωνίαν Ελλάδα.

#### Γ. Εις την Αίγυπτον

Την 7ην Μαρτίου, Κυριακήν, επί τη επισήμω ενσωματώσει της Δωδεκανήσου με την Ελλάδα εψάλη δοξολογία εις τον καθεδρικόν Ναόν του Ευαγγελισμού. Η δοξολογία ετελέσθη πρωτοβουλία της Δωδεκανησιακής Επιτροπής Αλεξανδρείας και προέστη αυτής η Α.Θ.Μ. ο Πατριάρχης Χριστόφορος περιστοιχούμενος υπό των Αγίων Συνοδικών και του Αλεξανδρινού κλήρου.

Κατά την δοξολογίαν ανέπεμψεν ειδικήν ευχήν και εξεφώνησε κατόπιν τον πανηγυρικόν της ημέρας, εις τον οποίον εξιστόρησε τα δεινοπαθήματα της Δωδεκάνησου υπό τον ξένον ζυγόν. Εις αποστροφήν του λόγου του, ωμίλησε και δια τα άλλα αλύτρωτα τμήματα της ελληνικής πατρίδος και ετόνισε:

«Πιστεύω ακραδάντως ότι και η Βόρεια Ήπειρος και αι βορείως εν γένει της Ελλάδος δίκαιαι διεκδικήσεις προσαρτήσεων και ενσωματώσεων δεν θα

καθυστερήσουν και αυτά επί μακρόν να πραγματοποιηθούν. «Δίκαιος ο Κύριος και δικαιοσύνας ηγάπησεν, ευθύτητας είδεν το πρόσωπον αυτού»

Μετά την δοξολογίαν η Συμαϊκή παροικία διά του Προέδρου της Αδελφότητος κ. Μανδραγού κατέθεσε στέφανον εκ δάφνης προ της αναμνηστικής πλακός των Ελλήνων πολεμιστών, οι οποίοι έπεσαν εις το Ελ-Αλαμείν.

Κάιρον

Την ημέραν της Ενώσεως της Δωδεκάνησου με πρωτοβουλίαν της ελληνικής πρεσβείας ετελέσθη δοξολογία εις τον Πατριαρχικόν Ναόν, χοροστατούντος του Πατριάρχου Αντιοχείας Αλεξάνδρου, παρισταμένων των Μητροπολιτών, του Αρχιεπισκόπου Σιναίου και του Επισκόπου Βαβυλώνος Ιλαρίωνος. Εις την δοξολογίαν παρέστησαν αι διπλωματικά, προξενικά και κοινοτικά Αρχαί. Το πανηγυρικόν εξεφώνησεν ο Επίσκοπος Βαβυλώνος Ιλαρίων.



## **Πώς φτάσαμε στην 7η Μαρτίου 1948**

Χρονολόγιο των σημαντικότερων γεγονότων στην πορεία προς την Ενσωμάτωση.

- Επιμέλεια Νίκου Νικολάου -

**5 Μαΐου 1912:** Η παράδοση των Τούρκων στην Ψίνθο. Οι Ιταλοί, με επικεφαλής τον αντιστράτηγο Giovanni Ameglio, καταλαμβάνουν την πόλη της Ρόδου, λίγες μέρες μετά, ολόκληρο το νησί της Ρόδου και μέχρι τις 20 Μαΐου και τα υπόλοιπα Δωδεκάνησα, εκτός του ακριτικού Καστελλορίζου. Αρχίζει έτσι η πρώτη περίοδος της Ιταλοκρατίας, η περίοδος της πολεμικής κατοχής των νησιών.

**4 Ιουνίου 1912:** Οι αντιπρόσωποι των νησιών, οργανώνουν το πανδωδεκανησιακό Συνέδριο της Πάτμου, και κηρύσσουν τα νησιά αυτόνομη «Πολιτεία του Αιγαίου». Το ψήφισμα του Συνεδρίου και οι διαμαρτυρίες για τη μη τήρηση των υπεσχημένων από τους Ιταλούς, έφτασαν στις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, πήραν πλατειά δημοσιότητα και αφύπνισαν συνειδήσεις. Το «Δωδεκανησιακό» είχε ήδη γίνει διεθνές ζήτημα.

Ο ιατρός και αγωνιστής από την Κάλυμνο Σκεύος Ζερβός, ο Ιωάννης Καζούλλης από τη Ρόδο και ο ιατρός Νικόλαος Μαυρής από την Κάσο, θα αφιερώσουν τη ζωή τους όλη για την προώθηση του Δωδεκανησιακού Ζητήματος στην Ελλάδα, στην Αίγυπτο και στην Αμερική.

**Οκτώβρης 1912 - Μάιος 1913:** Ξεσπά ο Α΄ Βαλκανοτουρκικός πόλεμος. Πανικόβλητη η Τουρκία από την επίθεση εναντίον της των συνασπισμένων βαλκανικών κρατών, σπεύδει σε διαπραγματεύσεις για τη σύναψη ειρήνης με την Ιταλία. Ο μεγάλος Ρόδιος ευεργέτης και αγωνιστής Ιωάννης Καζούλλης, προσφέρει μεγάλα ποσά σε χρυσές λίρες για τον εξοπλισμό της ελληνικής αεροπορίας και του ελληνικού στρατού. (Ο Ιωάννης Καζούλλης με στολή Έλληνα Αξιωματικού)

**18 Οκτωβρίου 1912:** Υπογράφεται σύμφωνο ειρήνης μεταξύ Ιταλίας και Τουρκίας στο Ouchy της Λοζάνης, σύμφωνα με την οποία η Τουρκία αναγνωρίζει την ιταλική κυριαρχία στη Λιβύη ενώ η Ιταλία δεσμεύεται να επιστρέψει στην Τουρκία τα Δωδεκάνησα.

**Μάιος-Οκτώβρης 1913:** Αρχίζει ο Β! Βαλκανικός πόλεμος. Η Ελλάδα, μετά τη νικηφόρα έκβαση των βαλκανικών πολέμων, διπλασιάζεται σε έκταση και σε πληθυσμό. Στην Ελλάδα ενσωματώνονται και όλα τα νησιά του Αιγαίου, εκτός από τα Δωδεκάνησα, που εξακολουθεί να τα κατέχει «προσωρινά», η Ιταλία. Κι έτσι, από μια τραγική συγκυρία, για λίγους μήνες ιταλικής κατοχής, τα Δωδεκάνησα χάνουν τη μεγάλη ευκαιρία να απελευθερωθούν οριστικά!

**Ιούλιος 1914:** Αρχίζει ο Α! παγκόσμιος πόλεμος, μεταξύ των δυνάμεων της Αντάντ (Αγγλία, Ρωσία, Γαλλία) και των Κεντρικών Δυνάμεων (Γερμανία, Αυστροουγγαρία). Η Ελλάδα σπαράσσεται από τον Εθνικό Διχασμό, αλλά τελικά τάσσεται στο πλευρό των δυνάμεων της Αντάντ. Η Τουρκία είναι στο αντίπαλο στρατόπεδο.

**26 Απριλίου 1915:** Η Ιταλία υπογράφει στο Λονδίνο στις 22 Αυγούστου 1915, μυστική συνθήκη με τις δυνάμεις της Αντάντ, με στόχο να θεμελιώσει δικαιώματα για προσάρτηση της Δωδεκανήσου, ως «αντάλλαγμα» της συμμετοχής της στο πλευρό της συμμαχίας.

**7 Απριλίου 1919:** Οι ιταλικές αρχές επιχειρούν να παρεμποδίσουν τη διενέργεια πανδωδεκανησιακού συλλαλητηρίου για την ένωση των Δωδεκανήσων με την Ελλάδα και στην ειρηνική εκδήλωση των κατοίκων, αντέταξαν ένοπλη βία με αποτέλεσμα να φονευθούν στο χωριό Παραδείσι ο ιερέας Παπαλουκάς και η Ανθούλα Ζερβού. Τα γεγονότα, που έμειναν στην ιστορία ως «Αιματηρόν Πάσχα», πήραν μεγάλη δημοσιότητα στην Ελλάδα και στην Ευρώπη, που άρχισε να βλέπει πλέον με συμπάθεια τον δωδεκανησιακό αγώνα.

**28 Ιουνίου 1919:** Υπογράφεται η συνθήκη των Βερσαλλιών, με την οποία σφραγίζεται το τέλος του Α! παγκοσμίου πολέμου. Η Ελλάδα είναι με τους νικητές.

**16 Ιουλίου 1919:** Υπογράφεται στο Παρίσι η συμφωνία Τιττόνι-Βενιζέλου που ικανοποιεί σε μεγάλο βαθμό τα δωδεκανησιακά αιτήματα. Η Ιταλία, με βάση την παραπάνω συμφωνία, παραχωρεί στην Ελλάδα τα Δωδεκάνησα, εκτός της Ρόδου, που θα παραμείνει για 5 χρόνια ακόμα υπό ιταλική κυριαρχία, μέχρι να αποφασίσουν, με δημοψήφισμα, οι κάτοικοί της.

**28 Ιουλίου/10 Αυγούστου 1920:** Υπογράφεται από τον κορυφαίο Έλληνα πολιτικό και πρωθυπουργό, Ελευθέριο Βενιζέλο, η θριαμβευτική, για τις ελληνικές θέσεις, συνθήκη των Σεβρών, σύμφωνα με την οποία η Τουρκία παραιτείται υπέρ της Ιταλίας κάθε δικαιώματος και τίτλου επί των νήσων του Αιγαίου, (Δωδεκάνησα) ενώ, με άλλη συνθήκη, την ίδια ημέρα, η Ιταλία παραιτείται, υπέρ της Ελλάδας, όλων των δικαιωμάτων και των τίτλων της επί των κατεχομένων υπ’

αυτής νήσων του Αιγαίου. (Ο Ελευθέριος Βενιζέλος κατά την υπογραφή της Συνθήκης)

**Αύγουστος 1922:** Ολοκληρώνεται η Μικρασιατική Καταστροφή με την πυρπόληση και τη σφαγή της Σμύρνης. Η μικρασιατική καταστροφή, που προκάλεσε το ξεριζωμό του μικρασιατικού ελληνισμού, ήταν μοιραία και για τα Δωδεκάνησα.

**8 Σεπτεμβρίου 1922:** Η Ιταλία, επωφελούμενη από την αρνητική εξέλιξη των γεγονότων για την Ελλάδα κηρύσσει δια του υπουργού των Εξωτερικών της, Carlo Sforza, έκπτωτες τις ειδικές συμφωνίες με την Ελλάδα για τα Δωδεκάνησα.

**24 Ιουλίου 1923:** Η Ελλάδα, αιμόφυρτη κι εξουθενωμένη, υπογράφει τη συνθήκη της Λοζάννης. Η Ιταλία, αφού έχει αθετήσει δυο φορές την υπογραφή της, αποκτά αυτή τη φορά διεθνές νομικό έρεισμα για την παρουσία της στα Δωδεκάνησα.

**6 Αυγούστου 1923:** Η Ιταλία, προσαρτά, επίσημα πλέον, τα Δωδεκάνησα. Αρχίζει η δεύτερη περίοδος της ιταλοκρατίας στα Δωδεκάνησα, με κυβερνήτη, τον Ιταλό γερουσιαστή και πληρεξούσιο υπουργό, Mario Lago.

**22 Νοεμβρίου 1936:** Στρατιωτικός και πολιτικός κυβερνήτης των νησιών, στη θέση του Mario Lago, αναλαμβάνει ο Cesare Maria De Vecchi, υπουργός παιδείας, ένας από τους τετράρχες του φασισμού και πρώην κυβερνήτης της Σομαλίας.

**3 Σεπτεμβρίου 1939:** Μετά και τη γερμανική εισβολή στην Πολωνία, η Αγγλία και η Γαλλία κηρύσσουν τον πόλεμο στη Γερμανία. Ο δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος έχει ήδη αρχίσει.

**28 Οκτωβρίου 1940:** Η Ιταλία κηρύσσει τον πόλεμο στην Ελλάδα που απαντά με το υπερήφανο «ΟΧΙ!». Οι Έλληνες γράφουν σελίδες δόξας στο αλβανικό μέτωπο. Δωδεκανήσιος είναι και ο πρώτος νεκρός αξιωματικός του πολέμου, ο υπολοχαγός Αλέξανδρος Διάκος από τη Χάλκη, που έπεσε ηρωικά στα υψώματα της Τσούκας την 1η Νοεμβρίου 1940. Την ίδια ημέρα, οι Ιταλοί συγκεντρώνουν σε στρατόπεδο (Concentramento), στην τάφρο του φρουρίου όλους τους άρρενες Δωδεκανήσιους Έλληνες υπηκόους.

**9 Νοεμβρίου 1940:** Ιδρύεται από Δωδεκανήσιους, που ζουν στην Ελλάδα, καθώς και απ' όσους κατορθώνουν να αποδράσουν από τα νησιά, το Σύνταγμα Εθελοντών Δωδεκανησίων, με πρωτεργάτη τον Ιωάννη Καζούλλη και πρώτο προσωρινό διοικητή τον ταγματάρχη Μάρκο Κλαδάκη, από τη Σύμη.

**24 Απριλίου 1941:** Η Ελλάδα, ύστερα από ηρωική αντίσταση, αναγκάζεται να

συνθηκολογήσει και να υποκύψει στους Γερμανούς.

**8 Σεπτεμβρίου 1943:** Η πτώση του Mussolini στις 25 Ιουλίου 1943 κι η συνθηκολόγηση του νέου πρωθυπουργού Pietro Badoglio στις 8 Σεπτεμβρίου 1943, γνωστή και ως Armistizio, σηματοδοτεί δραματικές εξελίξεις στα Δωδεκάνησα. Τη διοίκηση της Δωδεκανήσου αναλαμβάνει ο Γερμανός στρατηγός Ulrich Kleeman. Αρχίζει η περίοδος της γερμανοκρατίας στα Δωδεκάνησα.

**8 Μαΐου 1945:** Ο νέος αρχηγός των γερμανικών Δυνάμεων κατοχής στρατηγός Wagener υπογράφει στη Σύμη το πρωτόκολλο της χωρίς όρους παράδοσης της Δωδεκανήσου στους Βρετανούς συμμάχους και στο διοικητή του Ιερού Λόχου, συνταγματάρχη Χριστόδουλο Τσιγάντε.

**9 Μαΐου 1945:** Αγγλικές δυνάμεις με τμήματα ινδικών ταγμάτων και άνδρες του Ιερού Λόχου αποβιβάζονται στη Ρόδο. Ο λαός της πόλης και των χωριών, κρατώντας ελληνικές σημαίες, τους επιφυλάσσει αποθεωτική υποδοχή. Γίνεται αμέσως η εγκατάσταση των νέων αρχών. Αρχίζει η περίοδος της αγγλοκρατίας στα Δωδεκάνησα.

**15 Μαΐου 1945:** Φτάνει στη Ρόδο το θρυλικό καταδρομικό «Αβέρωφ» και μαζί του ο Αρχιεπίσκοπος Αθηνών και πάσης Ελλάδος Δαμασκηνός, με την ιδιότητα του Αντιβασιλέως, πρώτος Έλληνας αρχηγός που επισκέπτεται τα ελεύθερα πια Δωδεκάνησα.

**27 Ιουνίου 1946:** Στο Παρίσι και στο Συμβούλιο των Υπουργών των Εξωτερικών των τεσσάρων Δυνάμεων, αποφασίζεται να περιέλθουν τα Δωδεκάνησα στην Ελλάδα. Πρόκειται για απόφαση-σταθμό στην πορεία του δωδεκανησιακού λαού προς την ένωσή του με τη μητέρα Ελλάδα

**10 Φεβρουαρίου 1947:** Υπογράφεται στο Παρίσι συνθήκη ειρήνης μεταξύ των συμμάχων και των συνασπισμένων Δυνάμεων (και Ελλάδας) και της Ιταλίας, σύμφωνα με την οποία η Ιταλία εκχωρεί στην Ελλάδα με πλήρη κυριαρχία τα νησιά της Δωδεκανήσου και τις παρακείμενες νησίδες.

**31 Μαρτίου 1947:** Στις 31 Μαρτίου 1947 ο Βρετανός διοικητής των συμμαχικών Δυνάμεων Κατοχής Δωδεκανήσου ταξίαρχος Α.Σ. Πάρκερ, παραδίδει τη Στρατιωτική Βρετανική Διοίκηση στον αντιναύαρχο Περικλή Ιωαννίδη. Αρχίζει η μεταβατική περίοδος της Ελληνικής Στρατιωτικής Διοίκησης Δωδεκανήσου.

9 Ιανουαρίου 1948: Με τον υπ' αριθμ. 518 νόμο της Δ' Αναθεωρητικής Βουλής των Ελλήνων ορίζεται:

«Αι νήσοι της Δωδεκανήσου Ρόδος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Αστυπάλαια, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Κάσος, Σύμη, Κως, Λέρος, Τήλος και Καστελλόριζον, ως και αι

παρακείμενοι νησίδες, προσαρτώνται εις το Ελληνικόν Κράτος από της 28ης Οκτωβρίου 1947».

Με το νόμο αυτό, που αποτελεί τη ληξιαρχική πράξη της Ενσωμάτωσης της Δωδεκανήσου στη μητέρα Ελλάδα, τερματίζεται το μεταβατικό στάδιο της ελληνικής στρατιωτικής διοίκησης. Η 7η Μαρτίου 1948, ορίζεται ως ημέρα της πανηγυρικής τυπικής ενσωμάτωσης.

**7 Μαρτίου 1948:** Ο βασιλιάς των Ελλήνων Παύλος και η βασίλισσα Φρειδερίκη, μέσα σε φρενίτιδα ενθουσιασμού, φτάνουν στη Ρόδο συνοδευόμενοι από τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Κωνσταντίνο Τσαλδάρη, υπουργούς, στρατιωτικούς και άλλους επισήμους. Επικεφαλής της Κεντρικής Δωδεκανησιακής Επιτροπής, οι πρωτεργάτες του δωδεκανησιακού αγώνα, ο ιατρός από την Κάλυμνο Σκεύος Ζερβός και ο πανεπιστημιακός καθηγητής Μιχαήλ Βολονάκης από τη Σύμη. Μετά την ανάκρουση του εθνικού ύμνου, ο υπουργός Εσωτερικών Πέτρος Μαυρομιχάλης διαβάζει από τον εξώστη του διοικητηρίου το βασιλικό διάταγμα:

Περί προσαρτήσεως της Δωδεκανήσου εις την Ελλάδα

Παύλος Α!

Βασιλεύς των Ελλήνων

Απεφασίσαμεν και διατάσσομεν:

Άρθρον 1ον

Αι νήσοι της Δωδεκανήσου, Ρόδος, Κάλυμνος, Κάρπαθος, Αστυπάλαια, Νίσυρος, Πάτμος, Χάλκη, Κάσος, Τήλος, Σύμη, Κως, Λέρος και Καστελλόριζο, ως και αι παρακείμενοι νησίδες, είναι προσηρτημένοι εις το ελληνικόν κράτος από της 28ης Οκτωβρίου 1947.

Ο παρών νόμος, ψηφισθείς υπό της Δ! Αναθεωρητικής Βουλής και παρ' ημών σήμερα κυρωθείς, δημοσιευθήτω δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως και εκτελεσθήτω ως νόμος του κράτους.

Εν Αθήναις τη 3η Ιανουαρίου 1948 Παύλος Α!

Η Ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα έχει και τυπικά πλέον τελεσθεί.

Σήμερα οι εορτασμοί και η μεγάλη παρέλαση για την ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα



**Τα Δωδεκάνησα (για την ακρίβεια είναι 14) ήταν από αρχαιοτάτων χρόνων δεμένα με τις τύχες του Ελληνισμού. Εν τούτοις, μόλις το 1947 ενσωματώθηκαν στο ελληνικό κράτος.**

Εξαιτίας της γεωγραφικής τους θέσης δέχθηκαν καταστρεπτικές επιδρομές... από τους Πέρσες, τους Σαρακηνούς, τους Βενετούς, τους Γενουάτες, τους Σταυροφόρους και τους Τούρκους (Σελτζούκους και Οθωμανούς). Από το 1309 περιήλθαν στην εξουσία των Ιωαννιτών Ιπποτών και έμειναν υπό την κυριαρχία τους έως το 1522, οπότε καταλήφθηκαν από τους Οθωμανούς Τούρκους.

Με την έναρξη του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα του 1821, τα Δωδεκάνησα επαναστάτησαν, αλλά το 1830 επιστράφηκαν μαζί με τη Σάμο στην Οθωμανική Αυτοκρατορία, με αντάλλαγμα την Εύβοια, η οποία ενσωματώθηκε στο ελεύθερο ελληνικό κράτος.



Η κατάληψη των Δωδεκανήσων από τους Ιταλούς το 1912 αναπτέρωσε τις ελπίδες των κατοίκων τους ότι σύντομα τα νησιά θα ενταχθούν στον εθνικό κορμό. Πράγματι, με τη συνθήκη των Σεβρών (10 Αυγούστου 1920) τα Δωδεκάνησα παραχωρούνταν στην Ελλάδα, με εξαίρεση τη Ρόδο, που θα παρέμενε για ένα διάστημα υπό ιταλική διοίκηση. Όμως, η ατυχής έκβαση της μικρασιατικής εκστρατείας έδωσε την ευκαιρία στους Ιταλούς να υπαναχωρήσουν και με την άνοδο του Μουσολίνι προσπάθησαν να τα εξιταλίσουν.

Μετά τη συνθηκολόγηση των Ιταλών (1943), κύριοι των Δωδεκανήσων έγιναν οι Γερμανοί και μετά την παράδοση της Χιτλερικής Γερμανίας (Μάιος 1945), η Μεγάλη Βρετανία.

**Ήταν η χρυσή ευκαιρία για την ενσωμάτωση των Δωδεκανήσων στο ελληνικό κράτος, την οποία η ελληνική διπλωματία δεν έπρεπε να αφήσει να πάει χαμένη. Ήταν απαίτηση του ελληνικού λαού και είχε χυθεί άφθονο ελληνικό αίμα για την εκδίωξη των Γερμανών από τα Δωδεκάνησα. Το θέμα θα λυνόταν οριστικά από τη Διάσκεψη Ειρήνης των νικητριών δυνάμεων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, που θα συνερχόταν στο Παρίσι.**

Η Ελλάδα δια του πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Τσαλδάρη διαμήνυσε ότι θα έθετε στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων ως εθνικές διεκδικήσεις την πρόσκτηση της Βορείου Ηπείρου και των Δωδεκανήσων, τη διευθέτηση των ελληνοβουλγαρικών συνόρων, ενώ σκόπευε να θέσει και το ζήτημα της Κύπρου στη Μεγάλη Βρετανία. Από τις τέσσερις αυτές εθνικές διεκδικήσεις, μόνο το θέμα των Δωδεκανήσων ευοδώθηκε, χωρίς δυσκολίες και περιπλοκές.

Είναι γνωστό ότι **ο Στάλιν και ο Τσόρτσιλ, κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, προσπάθησαν να δελεάσουν την Τουρκία, προσφέροντάς της ορισμένα παράκτια νησιά του Αιγαίου, προκειμένου να την πείσουν να βγει στον πόλεμο στο πλευρό των Συμμάχων ή τουλάχιστον να παραμείνει αυστηρά ουδέτερη.** Επιπροσθέτως, ο Στάλιν είχε συνδέσει το θέμα των Δωδεκανήσων με την Τριπολίτιδα (σημερινή Λιβύη), για την οποία η Σοβιετική Ένωση είχε διατυπώσει το αίτημα να της ανατεθεί η εντολή.

Όμως, σε μια απρόσμενη στροφή της πολιτικής της, η Σοβιετική Ένωση συγκατατέθηκε να αποδοθούν τα Δωδεκάνησα στη Ελλάδα, στη συνεδρίαση των Υπουργών Εξωτερικών που προετοίμαζε τη Διάσκεψη Ειρήνης των Παρισίων. Η δήλωση έγινε στις 27 Ιουνίου 1946 από τον Υπουργό Εξωτερικών Βιατσεσλάβ Σκριάμπιν, γνωστότερο ως Μολότωφ, με μοναδικό όρο την αποστρατιωτικοποίηση των νησιών. Έτσι, προτού καν συνέλθει η Διάσκεψη Ειρήνης, το θέμα των

Δωδεκανήσων είχε λάβει ευνοϊκή τροπή για την Ελλάδα.

**Η είδηση για την απόδοση των Δωδεκανήσων στη Ελλάδα χαιρετίστηκε με μεγάλο ενθουσιασμό, σε μια περίοδο που η χώρα βρισκόταν στη δίνη του Εμφυλίου Πολέμου.** Η Διάσκεψη της Ειρήνης συνήλθε στο Παρίσι από τις 29 Ιουλίου έως τις 11 Οκτωβρίου 1946, όπου τέθηκαν από ελληνικής πλευράς και τα θέματα της Βορείου Ηπείρου και της διευθέτησης των ελληνοβουλγαρικών συνόρων, χωρίς επιτυχία, αφού οι ΗΠΑ δεν θέλησαν να δυσαρεστήσουν τη σύμμαχό τους Σοβιετική Ένωση και τους δορυφόρους της Αλβανία και Βουλγαρία. Η προσπάθεια της Τουρκίας να διεκδικήσει το Καστελόριζο και τη Σύμη έπεσαν στο κενό.

Στις 10 Φεβρουαρίου 1947 υπογράφηκε στο Παρίσι η Συνθήκη Ειρήνης με την Ιταλία, σύμφωνα με την οποία τα Δωδεκάνησα αποδίδονταν στην Ελλάδα, ενώ η Ιταλία υποχρεωνόταν σε αποζημίωση ύψους 105 εκατομμυρίων δολαρίων προς τη χώρα μας. Με επιμονή της σοβιετικής πλευράς, οριζόταν στο κείμενο ότι τα νησιά θα παρέμεναν αποστρατιωτικοποιημένα, πρόβλεψη που θα επικαλεστεί η Τουρκία κατά τρόπο καταχρηστικό μετά το 1974. Από την τουρκική ερμηνεία του κειμένου της ελληνοϊταλικής συνθήκης του 1947, σε συνδυασμό με τις ιταλοτουρκικές συμφωνίες του 1932, θα προκύψει και το ζήτημα των «γκρίζων ζωνών», που έθεσε η Άγκυρα μετά την Κρίση των Ιμίων το 1996.

Η τελετή παράδοσης των Δωδεκανήσων στην Ελλάδα από τις βρετανικές αρχές έγινε στις 31 Μαρτίου 1947 στη Ρόδο μέσα σε πανηγυρική ατμόσφαιρα. Πρώτος διοικητής των Δωδεκανήσων ανέλαβε ο αντιναύαρχος Περικλής Ιωαννίδης, με πολιτικό σύμβουλο τον πανεπιστημιακό και δικαστικό Μιχαήλ Στασινόπουλο, μετέπειτα πρόεδρο της Ελληνικής Δημοκρατίας. Η επίσημη τελετή της ενσωμάτωσης έγινε στις 7 Μαρτίου 1948 και το 1955 τα Δωδεκάνησα έγιναν νομός με πρωτεύουσα τη Ρόδο.

**Το διάγγελμα του Βασιλέως των Ελλήνων Παύλου στις 7 Μαρτίου 1948 προς τον λαό της Δωδεκανήσου στην Πλατεία Διοικητηρίου στη Ρόδο.**

«Κατά την χαρμόσυνον αυτήν στιγμήν φέρω εις τους Έλληνας της Δωδεκανήσου τον αδελφικόν χαιρετισμόν του Ελληνικού Λαού.

Η σημερινή αγία ημέρα, κατά την οποίαν ικανοποιείται ο ζωηρότερος παλμός της Ελλάδος, είναι η ευτυχεστέρα ημέρα της ζωής μου. Ευχαριστώ τον Θεόν διότι έλαχεν εις εμέ η τιμή να περιβάλω με την ενεργόν στοργήν μου την Δωδεκάνησον και να ίδω κυματίζουσαν την Κυανόλευκον εις τον Ελληνικόν ουρανόν της.

Η σημερινή ημέρα επληρώθη με πολύ αίμα και πολλά δάκρυα, αλλά μόνον με αίμα

και δάκρυα γράφονται ιστορίες, όπως η Ελληνική.

Η Δωδεκάνησος υπήρξεν εις των λαμπροτέρων αστέρων εις τον ουρανόν του αρχαίου Ελληνικού πολιτισμού. Υπήρξεν πάντοτε ένδοξον προπύργιον των αγώνων της Φυλής και μήτηρ υπερηφάνων και ανδρείων τέκνων.

**Υπήρξε πάντοτε πηγή ακτινοβολίας Ελληνικού πνεύματος. Η Δωδεκάνησος δεν είναι μόνον Ελληνική, είναι Ελλάς.**

Είμαι ευτυχής και συγκεκινημένος. Αισθάνομαι να περυγίζου χαρμοσύνως γύρω μας αι ψυχαί των νεκρών αδελφών μας του τελευταίου ενδόξου πολέμου και η σκέψις μου την στιγμήν αυτήν στρέφεται προς τον Μέγαν Απόντα, τον αείμνηστον αδελφόν μου Βασιλέα Γεώργιον, τον νικητήν του Πολέμου της Αλβανίας.

**Εν ονόματι της ικανοποιήσεως των ιερωτέρων ανθρωπίνων δικαιωμάτων,  
Εν ονόματι της ενδόξου Ελληνικής Ιστορίας,  
Ενώπιον της αιωνίας Ελλάδος και ενώπιον του Παντοδυνάμου Θεού  
Κυρώνω την προσάρτησιν της Δωδεκανήσου εις την μητέρα Πατρίδα»**

**7 Μαρτίου 1948: Η ενσωμάτωση της Δωδεκανήσου στην Ελλάδα**

**Πηγές:** [rodosreport.gr](http://rodosreport.gr)- [aienaristeyein.com](http://aienaristeyein.com)- [.rhodeslibrary.gr](http://.rhodeslibrary.gr)- [newsbomb.gr](http://newsbomb.gr)